

Bagaméri Dániel

Az osztrák–magyar határon átnyúló regionális együttműködésről

Napjaink egyik legmarkánsabb európai politikai jelensége a regionalizmus térhódítása, melynek egy speciális része a határ menti régiók egymásra találása, az „Európa határok nélkül” koncepció helyi, gyakorlati megvalósítása. Jelen írás – amely a 2009. április 16–18. között megrendezett XXIX. Országos Tudományos Diákköri Konferencia egyik győztes dolgozatának a Nemzet és Biztonság számára készített, rövidített változata – ezt a folyamatot, a regionalizálódást követi nyomon, elsősorban az intézményi megnyilvánulások szempontjából, a magyar szomszédsági kapcsolatok zászlóshajójának tartott térségben, az osztrák–magyar határon. Arra keresi a választ, hogy milyen problémákkal, belső erőforrásokkal és perspektívákkal írható le az osztrák–magyar regionális kooperáció, különös tekintettel az eurorégiós lehetőségekre.

A Zala, Vas, Győr-Moson-Sopron megyék, valamint a Burgenland tartomány által alkotott Nyugat-Pannónia Eurégió térségében – és a vele határos egykori megyékben – az együttműködés „virágkora” az osztrák–magyar kiegyezés utáni időkre tehető, amikor is a régióra az Osztrák–Magyar Monarchia egységes vám- és szabványrendszere vonatkozott, továbbá a területet egységes közigazgatási és közlekedési rendszer kötötte össze. Burgenland tulajdonképpen a királyi Magyarország nyugati peremterületéből alakult, az egykori Moson, Sopron és Vas megye töredékeiből. (A tartomány jelenlegi közlekedési hálózatát vizsgálva is nyilvánvaló a Monachia öröksége: a legfontosabb nemzetközi útvonalak Magyarországra vezetnek, míg észak–dél irányban kizárólag egy fontos út (E59) használható.) Így földrajzilag több furcsasága is kialakult a tartománynak: hosszú észak–déli kiterjedéséhez keskeny kelet–nyugati szélesség társul.

Az I. világháború utáni határmegvonás, majd a határnak az erősödő elválasztó

funkciója ezt a szerves együttélést vágta ketté. Ennek következtében a térszerkezet jelentős átrendeződése figyelhető meg: megváltozott a településhálózat, Burgenland komolyabb városi központ nélkül maradt, míg a magyar városoknak beszűkült a vonzáskörzete; az új határral részben megszakadtak a természetes város–falú és falú–falú kapcsolatok. A térséget a valós, tradicionális kommunikációs irányok a Magyarországon maradt központi településekkel és az osztrák fővárossal kötötték össze. Így a burgenlandi terület a határmegvonás következtében jelentős térségi centrum nélkül maradt, melyek Sopron, Kőszeg, Szombathely és Szentgotthárd voltak. A tartomány településhálózatára ma is jellemző a viszonylag kisméretű települések sokasága. Eisenstadt kivételével minden település lélekszáma 10 000 fő alatt van, míg a települések 65%-a található az 500–1999 lakosú kategóriában. A magyar városok szempontjából a határváltozás pedig a vonzáskörzet egy részének elvesztését jelentette.

A két világháború közötti időszakban az új határok a politikai viszonyoknak megfelelően erősen elválasztó jellegűek voltak, ám az osztrák–magyar viszony esetében az államhatár meghúzása nem hozott olyan szigorú változást, mint a többi szomszédos ország esetében. A határok nem voltak nehezen átjárhatóak, a mindennapi határátlépés, különösen mezőgazdasági munka céljából (mindkét irányban megfigyelhető), természetes volt. Ugyanakkor összességében a kereskedelmi és munkavállalói kapcsolatok elmaradtak az I. világháború előtti állapotokhoz képest. Bécs közvetlen hatóereje a magyarországi részek vonatkozásában visszaesett, regionális központi szerepét nem tudta egy nyugat-magyarországi város sem átvenni, ezzel szemben a regionális szerepkörű intézmények szóródása figyelhető meg. (Bécs és különösen Moson, Vas, Zala megyék szerves együttélését mutatja, hogy az I. világháború utáni határrendezéskor az osztrákok a három megye Ausztriához való csatolását kérték, arra hivatkozva, hogy azok Bécs ellátó körzetét jelentik.)

A határnak a negyvenes évek végétől, az ötvenes évek elejétől lett igazán elválasztó szerepe, amikortól a korábban könnyen átjárható osztrák–magyar határ a „két világrend elválasztó gátjává lényegült át”. A vasfüggöny fennállásának időszakában végbement változásokat Hardi Tamás úgy érzékelteti, ez a periódus okozta azt, hogy ma „két, alapvetően eltérő népcsoport él a határ két oldalán”. A lakossági kapcsolatok teljes megszakadásáról azonban nem lehet beszélni, még a „holt határ” időszakában sem. Az 1960-as évektől kezdődően az osztrák–magyar határ átjárhatatlansága fokozatosan oldódott (korlátozott kiutazási lehetőség a magyar állampolgároknak, majd a vízumkényszer eltörlése, új határátkelők nyitása stb.), ám to-

Eurorégió. A határon átvelő (*cross border*) regionális együttműködések Európában az 1950-es évektől alakultak ki azzal a céllal, hogy eltüntessenek a határtérségek elzárkózásához hozzájáruló minden tényezőt. Az igazán sikeres kooperációk folyamatosan terjednek ki egyre több dimenzióra, ennek következtében a komplex, határon átnyúló kapcsolatok az intézményesülés irányába mutatnak, amit a támogatási programok feltételrendszere is megkövetel. A formális határon átnyúló struktúrák egyik legnépszerűbb formája az eurorégió, melynek általános, tudományosan vagy intézményesen elfogadott definíciója nem adható meg. A különböző megközelítések lényeges eleme ugyanakkor, hogy egy behatárolt földrajzi területet jelöl, amely két vagy több ország adott területét foglalja magába, amelyek megállapodtak abban, hogy összehangolják tevékenységeiket a határtérség eredményesebb fejlesztése érdekében. Az eurorégióknak többnyire nincs politikai hatalmuk, cselekvési zónájuk az érdekközösség részes feleinek kompetenciaszintjére korlátozódik. Ma megközelítőleg 130 eurorégió található a kontinensen.

vábbra is éles választóvonalat jelentett (szigorú vámelőírások, a munkavállalás lehetetlensége stb.).

A II. világháború utáni időszakban Ausztriában a vasfüggöny menti területeken alakultak ki az ország csökkenő népességgel, alacsonyabb gazdasági fejlettséggel, nagyarányú távolsági ingázással jellemezhető térségei. Magyarország nyugati határszélén is az országos átlagtól való távolodás, visszafogott fejlesztések figyelhetők meg. A Nyugat-Pannónia Eurégió területe tehát – Burgenland északi területe kivételével – mindkét országban évtizedeken át perifériára szorult határtérség volt. Ez oda vezetett, hogy számos, az iparosítással összekapcsolódó fejlődés itt nem olyan formában ment végbe, ahogy az más régiók esetében megfigyelhető.

Az 1989–1990-es magyarországi demokratikus fordulat után a földrajzi helyzet ártérképlődött, az egykori hátrány előnnyé válto-

zott: a határ menti térség kedvező gazdasági pozíciókat tudott felmutatni. A felértékelődés különösen a határsáv magyar oldalán látványos, amelynek fő okai a következők: nincs nehézipari válságtérség, jó környezeti állapot, képzett munkaerő, és a német nyelv – országos összehasonlításban kiemelkedő – ismerete. Az osztrák–magyar határtérség élete teljes egészében megváltozott (átjárható határ, az ideológiai-politikai szembenállás megszűnése, felélenkülő szomszédsági kapcsolatok, tömeges határátlépés – a kezdeti időkben elsősorban a mindkét irányban fennálló bevásárlóturizmus a domináns –, a magyarok fekete munkavállalása Ausztriában, osztrákok földtulajdonlása Magyarországon). A szorosabb osztrák–magyar együttműködéstől a határ közeli települések viszonyrendszerének újraorientációja, történelmi kapcsolatainak feléledése várható. Itt főleg a Szombathely–Oberwart és a Sopron–Eisenstadt relációkra érdemes gondolni.

A Nomenclature of Territorial Units for Statistics az Európai Unió által készített földrajzi alapú kódolási rendszer. A név magyar jelentése: statisztikai célú területi egységek nomenklatúrája (kódjegyzéke), de a francia elnevezés (*Nomenclature des Unités Territoriales Statistiques*) rövidítéséből eredően legtöbbször csak NUTS-rendszernek nevezik.

A rendszert statisztikai célból, az országok adminisztratív egységeinek azonosítása miatt hozták létre 1988-ban, így az eltérő fejlettségű területeket területi szinten lehetett elemezni, majd támogatni. A rendszert csak az unió területén használják, kiterjesztették a 2004-ben csatlakozott államokra, a jelenlegi tagjelöltekre, valamint az EFTA-államokra is. Ennek következtében több ország közigazgatási térképe és döntéshozatali szintjei is változtak, Magyarországon e lépés még nem következett be. NUTS 1-es szinten Magyarország három országgrészre oszlik. A NUTS 2 hét tervezési-statisztikai régióból áll, a NUTS 3-as szint (a legalacsonyabb) pedig a megyéknek és Budapestnek felel meg.

Előzmények és az Eurégió alapítása

Az ismertetett sajátos történelmi alapra építve az osztrák–magyar intézmények kapcsolatfelvétele már az 1970-es évek elejétől megindult, főként a kultúra és a sport területén. A nyolcvanas évek nagyobb mozgásszabadsága, valamint a két ország közötti élénk politikai kapcsolatok ösztönözték az egyre magasabb szintű megbeszéléseket. Kormány szinten 1985-ben jött létre a *Magyar–Osztrák Területrendezési és Tervezési Bizottság* (MOTTB), azzal a céllal, hogy a partnerek informálják egymást a fejlesztési tervekről, esetleg közös programokat hajtsanak végre. Később az operatív feladatok ellátására létrehozták a Magyar–Osztrák Területrendezési és Tervezési Albizottságot (MOTTA), így ez a szervezeti egység gondoskodott az Interreg–Phare CBC-programok előkészítéséről is.

Az 1980-as évek végén Győr–Moson–Sopron és Vas megye, illetve Burgenland tartomány több keretprogramot is kötött a kapcsolatok előmozdítására, amelyek együttműködési területeként a gazdaságot és az idegenforgalmat, a közlekedésügyet, a tudományt és a kutatást, a kultúrát, az oktatást és az iskolán kívüli képzést hangsúlyozták. Az 1992-ben alakult *Határ menti Regionális Tanács* létrehozásával (amelynek munkájában Burgenland, Győr–Moson–Sopron és Vas megye, illetve a megyei jogú városok, Győr, Sopron és Szombathely képviselői vettek részt, tehát a MOTTB-vel ellentétben csak a közvetlen érdekeltek) a felek új, minőségi lendületet adtak az együttműködésnek, melynek során az alábbi legfontosabb eredményeket sikerült elérni: összehangolt rendezési tervek, közös nemzeti park kialakítása a Fertő-tónál, újabb határátkelők megnyitása, kamionok vasútra emelése a GYSEV sop-

roni Ro-La állomása révén, illetve a Phare CBC-program sikeres beindítása.

A Tanács megbízatása hat évre szól, és a mandátum lejártakor az értékelő plenáris ülésen (1998. február 4.) a tagok az együttműködés magasabb szintre emelése érdekében szándéknyilatkozatot írtak alá egy eurorégió létrehozásáról. 1998. október 7-én Burgenland, Győr-Moson-Sopron és Vas megye, a Határ menti Regionális Tanács tapasztalataira és szervezeti struktúrájára építve, megalapította az *Eurégió West/Nyugat-Pannónia* érdekösséget. Az Eurégió Tanácsának 1999. június 21-i alakuló ülésén Zala megyét is felvették a határon átívelő együttműködés tagjai közé. A szervezet immáron két teljes NUTS II régió (Burgenland és Nyugat-Dunántúl) területén működik.

Az európai uniós programok hatása

A röviden ismertetett osztrák–magyar közlekedési folyamat lényeges eleme az Európai Unió határon átnyúló kapcsolatokat támogató forrásainak lehetősége, mivel ezek jelentős *katalizáló hatással* bírtak a határ menti területek általános fejlődése, a későbbi támogatások hatékony felhasználására való felkészítése, valamint a határ két oldalán élők kapcsolatépítése terén. A Phare CBC–Interreg-programok sikeres lebonyolítása érdekében 1995-től elindult a térségben az intenzívebb közös gondolkodás a területfejlesztés területén. Sok határtérség (lásd különösen a német–lengyel határ) esetében az együttműködésnek, az uniós támogatási programok lebonyolításának a platformja az adott eurorégió lett. A Eurégió West/Nyugat-Pannónia esetében azonban ez nem mondható el, megalakulása után nem vett részt a bemutatott programok

Az 1989-ben létrehozott Phare előcsatlakozási támogatáson belül – több más mellett – megkülönböztetik a határon átnyúló együttműködési programokat (*Cross Border Cooperation – CBC*), amelyek 1994 óta, az Európai Unión belül sikeresen működő Interreg mintájára nyíltak meg az EU külső határain. A **Phare CBC** célja a határ menti régiók információ- és tapasztalatszerése, közös tevékenységek lebonyolítása, amelyek hozzájárulnak a térség európai integrációjához és általános társadalmi-gazdasági fejlődéséhez. Magyarországnak Ausztria 1995-ben történt csatlakozását követően nyílt lehetősége a Phare CBC-ben való részvételre, melynek közvetlen haszonélvezője a két ország vizsgált határ menti térsége. Az osztrák oldalról Burgenland, Bécs, a Bécs környéki területek déli része és Alsó-Ausztria határos déli területei (Interreg forrásból), míg Magyarországról Győr-Moson-Sopron, Vas és Zala megyék (Phare CBC forrásból) voltak jogosultak a határ menti kooperációt elősegítő forrásokra.

A közös határszakaszon megvalósítandó, határon átnyúló hatású projektek finanszírozási lehetőségei Magyarország uniós csatlakozásával alapvetően megváltoztak. A Phare CBC-Interreg helyét az **Interreg–Interreg (IIIA)** program vette át, s a magyar oldali pályázók is hozzájuthattak az Interreg-forrásokhoz. Az Interreg – mint a legnagyobb forrásallokációjú közösségi kezdeményezés – az EU nemzeti határai mentén elhelyezkedő régiók közötti, határon átnyúló együttműködés támogatásának programja.

A 2007–2013-as időszakban az uniós fejlesztéspolitika harmadik célkitűzése – **Európai Területi Együttműködés** – keretében támogathatók tovább a határon átnyúló programok. Ennek megfelelően készült el az Ausztria–Magyarország Határ menti Együttműködés Operatív Program 2007–2013.

semmilyen szintjén. Sokkal inkább jelentősebbnek mondható a Határ menti Regionális Tanács és a MOTTA tevékenysége, melynek szakemberei részt vettek a Phare CBC-program prioritásainak meghatározásában. Az Eurégió tehát nem tudott túllépni az addigi együttműködési eredményeken, az új intézmény nem hozott mélyebb integráltságot az osztrák–magyar viszonyrendszerbe.

Az eltérő hatáskörök problematikája

A határ menti együttműködések kapcsán komoly akadályozó tényezőkként jelennek meg a közigazgatási szintek országonként eltérő hatáskörei, a különböző jogrendszerek és az intézmények eltérő fejlettsége. Nincs ez másként a vizsgált határtérségben sem, és az ilyen jellegű problémák már a MOTTB és a Határ menti Regionális Tanács működése során is élesen megmutatkoztak (például Halbturn és Jánosomorja közös szennyvíztisztító építésének elakadása esetében).

Az osztrák és magyar önkormányzatok eltérő jogkörei komoly akadályt gördítenek a határon átnyúló együttműködés, így az Eurégió mélyebb integrálódása elé is. A két oldal közjogi státusának tekintetében jelentős különbségek fedezhetők fel. Burgenlandnak a föderális osztrák berendezkedésen belül önálló tartományi státusa van, amely egyben jelentős jogosítványokkal bír saját önkormányzatiságot is jelent. Ezzel szemben Nyugat-Magyarország három gyenge önkormányzati jogkörökkel rendelkező megyéje vesz részt az Eurégiós együttműködésben.

A megyei szintet úgynevezett szubszidiárius szintként rendezte be a helyi önkormányzatokról szóló 1990. évi LXV. törvény, azaz a megyei feladatkört azokra a körzeti szolgáltatásokra korlátozta, ahol a települések nem képesek vagy nem akarnak szerepet vállalni. Így a törvény erejénél fogva a megyei önkormányzatok alig kaptak kizárólagos és eredendően nekik címzett hatáskört, a kötelező megyei önkormányzati feladatok jellemzően a terület kulturális javainak, idegenforgalmi célkitűzéseinek, környezetvédelmi intézkedéseinek és foglalkoztatási feladatok összehangolásának vonatkozásában jelennek meg.

A megyei kompetencia nemcsak tartalmában, hanem területi illetékességét tekintve is szűkült a megyei jogú városokra vonatkozó szabályozással, ugyanis ezek a települések saját területükön felhatalmazást kaptak arra, hogy ellássák az egyébként a megyék hatáskörébe utalt feladatokat is. További jellemző, hogy a megyei közgyűlések közvetlen választási módszerének bevezetésével – és a hatáskörök érintetlenül hagyásával – ellentmondás jött létre a megyei önkormányzati legitimitás erőssége és a funkciók korlátozottsága között. A megyék saját anyagi forrással nem rendelkeznek, a központi költségvetésből átengedett összeggel gazdálkodnak, amely – a központi finanszírozás évenkénti változása miatt – több évig tartó, jelentős fejlesztések elindítását kockázatosná teszi. A megyék helyzetén a források kezelésével megbízott területfejlesztési tanácsok felállítása sem változtatott érdemben, mivel egyrészt a kormányzat erősen korlátozza a döntéshozás mozgásterét a nagyon részletes szabályokkal, másrészt a tanácsok tevékenysége nagyon kis nyilvánosságot kap.

Az osztrák tartományok esetében – a megyékhez képest – a helyzet éppen fordított, hiszen főszabályként – az Osztrák Köztársaság szövetségi alkotmánytörvénye 15. cikk 1. bekezdése értelmében – a tartományoknak van törvényalkotási és végrehajtási kompetenciája. A szövetség hatásköre szubszidiárius, csak akkor áll fenn, ha az Alkotmány kifejezetten így rendelkezik. Ennek értelmében a tartományok saját törvényhozással és alkotmánnyal is rendelkeznek.

A megyei hatáskörök szűkössége komoly akadályt gördít minden olyan határon átnyúló együttműködés elé, amelyben valamely megye partnerként szerepel (így az Eurégió esetében is). Különösen látványosak a problémák ott, ahol a külföldi fél sok-

kal szélesebb jogosítványokkal rendelkeznek, mint ahogy ez a helyzet az osztrák–magyar relációban is. A nemzetközi kooperáció csak a tagok közös kompetenciáit veheti fel a tevékenységei közé, hiszen – nyilvánvaló módon – mind a magyar megyei önkormányzatok, mind az osztrák tartományok csak a hatáskörükbe tartozó ügyekben működhetnek együtt külföldi önkormányzatokkal.

Egész Európában a struktúrák és a hatáskörök terén megmutatkozó különbségek alkotják a határon átnyúló kooperációk leggyakoribb akadályait: minden egyes határ menti helyzetre régióspecifikus megoldásokat szükséges keresni. Az, hogy több helyen is sikerült működő alternatívát találni, jelzi, hogy a vállalkozás nem reménytelen. A magyar közigazgatási struktúrából következően a települési önkormányzatok partnerségével megvalósított határon átnyúló kooperációk magasabb kompetenciaszintet jelenthetnének. A rendszerváltás után domináns törekvés volt a megyei önkormányzatok legyengítése, amely egyben a helyi szint megerősödését is jelentette. A települések a megyéknél szélesebb feladat- és hatáskörökkel, valamint saját anyagi forrással rendelkeznek. Ennek következtében az általuk kötött megállapodások is több dimenzió közös kezelését eredményezhetik. Az eurorégiós együttműködések – magyar oldalról – azért is érdekesebb a legalacsonyabb szint partnerségével megvalósítani, mivel a lakosság települési identitása erősebbnek mutatkozik, mint a megyei (vagy a régiós), amely a határ menti kooperáció legitimációs szempontjából is fontos tényező. A társadalom nagyon kevés információval rendelkezik a megyei önkormányzatok működésével kapcsolatban, ami – természetesen – nem független az előbb említett tényezőtől, vagyis hogy az önkormányzati

rendszer abszolutizált értékévé a települési önállóság vált, amely így nagyban hozzájárult a helyi identitás erősödéséhez. Mindazonáltal az osztrák–magyar együttműködésben a település–település kapcsolatok nem jelentenének megoldást az eltérő hatáskörök problematikájára, mivel az osztrák helyi önkormányzatok jogkörei erősen korlátozottak, azok a tartományi szintnek vannak alárendelve, így nem rendelkeznek önálló rendelet- és határozathozatali jogosítvánnyal. Következésképpen ebben a határtérségben leginkább az erősebb jogokkal bíró osztrák és magyar városok, vagy osztrák tartomány és magyar nagyváros-csoportosulás(ok) partnerségével képzelhető el magas kompetenciájú, határon átnyúló együttműködés. (A település–település kapcsolatok szintjén komoly fejlesztési potenciállal bír a Sopron–Eisenstadt–Wiener-Neustadt városhármas, vagy a Szombathely–Oberwart, valamint a Graz–Szombathely–Zalaegerszeg kapcsolódás.)

Összefoglaló megjegyzések

Az osztrák–magyar államhatár fennállása nagy részében nem kizárólag két országot, hanem rendszereket választott el egymástól: a negyvenes-ötvenes évek fordulójától a nyolcvanas-kilencvenes évek fordulójáig a két nagy társadalmi berendezkedés elválasztó vonala, majd 1995–2007 között a schengeni határ. Ezen sajátos tényezők figyelembevételével szükséges megítélni az eddigi határ menti kapcsolatok alakulását.

A vasfüggöny következtében kialakuló szigorú különélés szétzilálta a korábban létező térségi kapcsolatokat. Az ideológiai szembenállás megszűnésével a lakossági interakciók egyre gyakoribbakká váltak,

amelyben a kis átkelők megnyitásának fontosságát kell hangsúlyozni. Különösen élénk kapcsolatokat figyelhetünk meg a következő települések vonatkozásában: Jánossomorja–Andau, Fertőrákos–Mörbisch, Kópháza–Deutschkreutz, Zsira–Lutzmannsburg, Kőszeg–Lockenhaus, Szentgotthárd–Jennersdorf–Güssing. Ezek a kapcsolatok tették lehetővé, hogy – ahogyan Rechnitzer János közgazdász, a győri Széchenyi István Egyetem professzora fogalmaz – „a hétköznapok világában együttműködő térségről, egymással szorosan összekapcsolódó régióról, egy már működő eurorégióról beszélhetünk”. Ez lehet az alap, melyen a hivatalos törekvések kialakíthatják a határ nélküli régiót, melynek során két, valamikor szervesen összetartozó terület találhat újra egymásra.

Az együttműködés megfelelő formális struktúrájának megtalálása még várat magára, mivel a nagy reményekkel indult Eurégyó eredményei meglehetősen korlátozottak. A rendelkezésre álló pénzforrások hiánya miatt inkább politikai, semmint konkrét gazdaságélénkítő szerepe van a közös projektek kidolgozása és megvalósítása révén. Érdemes lenne újragondolni a partneri tagokat az osztrák–magyar kooperációk során. Problémás ugyan a három megye belső regionális viszonyrendszere, melyek meglehetősen gyengének mondhatók. Alapvetően csak Győr–Moson–Sopron és Vas, illetve Vas és Zala megye irányában vannak kimutatható együttműködések, de Zala és az északi megye viszonylatában jóformán semmilyen térségi együttélés nem mutatható ki. Közvetlen osztrák államhatár nélkül Zala megye egész kapcsolata Burgenlandhoz megkérdőjelezhető.

Az együttműködés tagsági körének újragondolásakor szükséges a megyéktől is elszakadni, és érdemesebb kisebb, alulról

szerveződő együttműködési formák kialakítására törekedni. Közigazgatási nézőpontból már szó volt a városok közötti együttműködések kívánatosságáról. Funkcionális szempontból is életképesebb kooperációk alakíthatók ki az ügyvezetett városi vonzaskörzeti modell figyelembevételével. Ennek alapján a szakértők szerint két különböző városszövetség együttműködésének ösztönzése tűnik ajánlatosnak: a Bécs–Sopron–Győr–Pozsony, valamint a Szombathely–Zalaegerszeg–Maribor–Graz. Ugyanis az ilyen típusú városi csoportosulásoktól várható a nagyobb, eurorégiós struktúrák tartalommal való megtöltése.

Látnunk kell ugyanakkor, hogy az osztrák–magyar határ menti együttműködés mélyebb integrációja előtt még komoly *akadályok* tornyosulnak, amelyeket a következő főbb pontokban lehet összegezni.

- Az eltérő államformákból adódóan aszimmetrikusak az önkormányzatok közigazgatási hatáskörei, valamint politikai és pénzügyi hátterük.
- Versenyhelyzet tapasztalható több ágazatban, mely különösen látványos a termálturizmus terén, így érdekellentét állnak fenn a célok meghatározásában és a projektek kidolgozásában.
- Környezetvédelmi viták vannak a felek között: a Rába habzása, a Heiligenkreuzba tervezett szeméttégető.
- A határon átnyúló regionális együttműködések – egész Európára vonatkozó egyetemes jogi eszköz hiányában – az államok közötti megállapodásoktól függnak.
- Az osztrák és magyar gazdaság közötti nagy különbségek, amelyek a munkaerő-vándorlás irányát egyoldalúvá teszik.
- Magyarország késlekedő belépése az eurózónába pénzügyi téren hatással van a határon átnyúló projektek kivitelezésére a forint és az euró közötti váltási árfolyam erős ingadozása miatt.

- Az osztrák munkaerőpiac még nem nyílt meg teljesen a magyar munkavállalók számára.
- Magas szintű egyenlőtlenségek vannak a térség északi és déli, illetve keleti és nyugati területei között.
- Hiányzik a szükséges személyi és technikai feltétel a határ menti területfejlesztési és tervezési programok kidolgozására, koordinálására.
- Az együttműködést nyelvi nehézségek gátolják.

– Hiányzik egy olyan jól működő közös szervezet, amely az együttműködés főbb döntéseit és operatív működését biztosíthatná.

Az említett akadályok ellenére, a határ két oldala közötti együttműködés komoly *potenciált* rejt magában, amelynek főbb elemeit az alábbiakban jelölhetjük meg:

- gazdaságilag dinamikus régió (mindegyiknél a főútvonali tengely mentén);
- pozitív történelmi örökség;
- a munkavállalók magas szintű képzettsége, munkakultúrája;
- bioenergiái lehetőségek (biomassza, szélenergia, geotermika);
- magas turisztikai potenciál;
- 356 km hosszúságú közös határvonal;
- a térség Európa közepén fekszik;
- több osztrák–magyar település jószomszédi kapcsolatai.

A határ menti együttműködések kínáltak lehetőségeket és adottságokat jobb kihasználása érdekében, a kooperáció irányaira vo-

natkozóan a következő főbb *teendőket* javasolják a szakértők:

- a regionális piac erősítésének érdekében több, határon átnyúló együttműködés támogatása a kis- és középvállalati szektorban;
- határon átnyúló klaszterek létrehozása;
- a határon áthaladó közlekedés és a térség elérhetőségének javítása, az észak–dél és kelet–nyugat tengelyek jobb összeköttetésére összpontosítva, különös figyelemmel a tömegközlekedésre;
- a térség nagyobb városai közötti összeköttetések javítása;
- a közszolgáltatások hatékonyságának és minőségének javítása a vízgazdálkodási és hulladékkezelési együttműködés révén;
- a környezet védelmének és közös menedzsmentjének ösztönzése;
- közös turisztikai menedzsment kialakítása az integrált turisztikai régió létrehozása érdekében (a két terület hasonló turisztikai termékei jó alapot adnak az együttműködésre, de meg kell találni az elfogadható feladatmegosztást, így a termálturizmus esetében Burgenland erőssége a wellness, míg Nyugat-Dunántúli a gyógyítás);
- az együttműködés és az együttélés minél szélesebb körben való tudatosítása;
- a határ menti együttműködésnek marketingkonceptióra van szüksége;
- a képzési, oktatási, foglalkoztatási együttműködés fokozása;
- állandó apparátus megbízása a határ menti ügyek kezelésére. ■

Irodalom

Ausztria–Magyarország Határ menti Együttműködés Operatív Program 2007–2013.

http://sk-at.eu/at-hu/downloads/objective3_a_hu.pdf.

Bóhm Antal: *Térségi identitás Magyarországon.* In Horváth Gyula – Pálné Kovács Ilona (szerk.):

Területfejlesztés és közigazgatás-szervezés: megye, régió, kistérség. Budapest, 2000, MTA.

Chronowski Nóra – Drinóczi Tímea (szerk.): *Európai kormányformák rendszertana.* Budapest, 2007, HVG-ORAC.

- Eurégió West/Nyugat-Pannónia. Jövőkép és fejlesztési stratégia.* I–II. kötet, 2003.
www.euregio.hu\jovokep1.zip; www.euregio.hu\jovokep2.zip.
- Nárai Márta – Rechnitzer János (szerk.): *Elválaszt és összeköt – A határ.* Pécs–Győr, 1999, MTA Regionális Kutatások Központja.
- Hardi Tamás – Nárai Márta: A határ menti területek jellegzetességeinek átalakulása a 20. század végi Nyugat-Magyarországon. *Tér és Társadalom*, 2001. 2. szám, 107–130. o.
- Illés Iván: A regionális együttműködés feltételei Közép- és Kelet-Európában. *Tér és Társadalom*, 1997. 2. szám. 17–29. o.
- Jouen, Marjorie: Az Új Európa a széleken találja ki önmagát? In Miszlivetz Ferenc (szerk.): *Az Új Európa a széleken találja ki önmagát?* Szombathely, 2002, Savaria University Press – ISES Alapítvány.
- Kruppa Éva: *Régiók a határon. Határ menti együttműködés az Európai Unióban és Közép-Európában.* Ph.D. értekezés. Budapest, 2003. http://www.lib.uni-corvinus.hu/phd/kruppa_eva.pdf.
- Miszlivetz Ferenc: A Haydn-Liszt vonósnégye. Új intézmények, társadalmi szereplők és hálózatépítés a Nyugat-Pannon Eurégióban. In Miszlivetz Ferenc (szerk.): *Az Új Európa a széleken találja ki önmagát?* Szombathely, 2002, Savaria University Press – ISES Alapítvány.
- Miszlivetz Ferenc: Határátszelő együttműködés a Nyugat-Pannon Eurégióban. *Nyelvünk és Kultúránk*, 2008. 4. szám. 51–60. o.
- Horváth Gyula – Pálné Kovács Ilona (szerk.): *Területfejlesztés és közigazgatás-szervezés: megye, régió, kistérség* (29–56. o.). Budapest, 2000, MTA.
- Pálné Kovács Ilona: *Regionális politika és közigazgatás.* Budapest–Pécs, 2001, Dialóg Campus.
- Rechnitzer János: Eurorégió vázlatok a magyar–osztrák–szlovák határ menti térségben. *Tér és Társadalom*, 1997. 2. szám. 29–54. o.
- Scott, James: A határ menti együttműködés nemzetközi rendszerei: Németország, Lengyelország és az EU. *Tér és Társadalom*, 1997. 3. szám. 117–142. o.
- Szörényiné Kukorelli Irén: A Nyugat-dunántúli Régió – régió? *Tér és Társadalom*, 1998. 3. szám. 55–83. o.
- AEBR honlap.* www.aebr.net.
- Eurégió honlapja.* www.euregio.hu.
- Local and Regional Information Society weblapja.* www.locregis.net.
- Vas megye honlapja.* www.vasmege.hu.